

BOOMTECHNISCHE BEOORDELING VAN VIER BOMEN IN HET SCHRIJVERS PARK TE LEIDEN

- Juli 2023 -

BoomOntzorging.com

TITEL

Boomtechnische beoordeling van vier bomen in het Schrijverspark te Leiden

LOCATIE

Schrijverspark, t.h.v. Lucebertstraat
Bos- en Gasthuisdistrict, Leiden
Gemeente Leiden

OPDRACHTGEVER

De heer G. Wilbrink
Assistent Beheerder Openbare Ruimte
Cluster Beheer
Gemeente Leiden

REFERENTIE OPDRACHTGEVER

ProQuronummer: PROQ 142636

BOOMEIGENAAR

Gemeente Leiden

ONZE REFERENTIE

BO/RA/2023.078

DATUM OPNAME

11 + 24 juli 2023

DATUM RAPPORTAGE

25 juli 2023

VELDWERK

ing. Aernout Theunissen
- boomtechnisch adviseur
- bosbouwkundig ingenieur
- European Tree Technician (ETT)
- geregistreerd boomtaxateur, lid NVTB

RAPPORTAGE

ing. Aernout Theunissen

Kerkstraat 7 • 6674 AS Herveld
Nederland

www.boomontzorging.com
info@boomontzorging.com

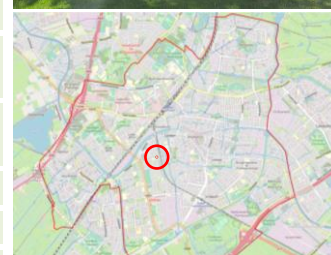
Robert van Stuyvenberg
• +31 6 156 998 52

Aernout Theunissen
• +31 6 232 900 14

Algemene boom- en onderzoeksgegevens

Locatie / kadastraal perceel	Schrijverspark, Leiden / LDN01 O 5718
Boomsoort	Boom 1 t/m 3: <i>Acer pseudoplatanus</i> (gewone esdoorn) Boom 4: <i>Tilia x europaea</i> (Hollandse linde)
Boom-ID (gem. Leiden)	Boom 1: 4054384 Boom 3: 4047644 Boom 2: 4046062 Boom 4: 4052138
Plantjaar (geschat)	1970
Hoogte	Boom 1: 15 m Boom 3: 42 m Boom 2: 13 m Boom 4: 14 m
Stamdiameter	Boom 1: 49 cm Boom 3: 24 cm Boom 2: 31 cm Boom 4: 60 cm
Kroondiameter (gemiddeld)	Boom 1: 10 m Boom 3: 7 m Boom 2: 9 m Boom 4: 13 m
Type boomstructuur	Boomgroep
Standplaats	In gazon in een stadspark, nabij een wandelpad, speelvoorzieningen en een parkeerterrein.
Omgevingsrisico (boomgrootte x standplaats)	Hoog (risico op grote materiële schade of op letsel bij windworp/stambreuk/uitbrekende kroondelen)
Conditie	Boom 1 t/m 4: slecht
Levensverwachting	Boom 1 t/m 4: < 5 jaar
BVC-frequentie	N.v.t.
Esthetische waarde	Matig: afstervende parkbomen
GN* ecologische waarde	Boom 1 t/m 4: 4
GN* stamdiameter / leeftijd	Ø < 50 cm / > 50 jaar
Beschermde boomstructuur	Nee
Vervangingskosten (NVTB)	€ 0,00: de bomen hebben een sterk verminderde levensverwachting en zijn derhalve volledig afgeschreven.
Verplantbaarheid	Niet verplantbaar.
Alternatieven voor kap	Geen alternatieven voor kap.
Herplantindicatie	Herplant is hier wel mogelijk.
Probleemstelling / onderzochte verzwakking	De bomen vertonen afstervingsverschijnselen. De levensverwachting van de bomen en het risico voor de omgeving is beoordeeld.
Beoordelingsmethodiek	- Vrijgraven van de stamvoet; - Visuele inspectie van kroon, stam en stamvoet op zichtbare symptomen van pathologische en structurele verzwakkingen die een verhoogd risico op windworp, stambreuk of het uitbreken van kroondelen zouden kunnen doen veroorzaken. De gehanteerde toetsingscriteria voor de beoordeling zijn gebaseerd op de VTA- (<i>Visual Tree Assessment</i>) en IBA- (<i>Integrierte Baumanalyse</i>) methodieken.

* GN = Groene Norm

Visueel waargenomen verzwakkingen en bovengrondse schades

Conditie	De vier bomen vertonen tekenen van een sterk verminderde conditie, hetgeen vooral zichtbaar is aan het teruglopende vertakkingspatroon van de kroon, de vele dode twijgen en de slechte bladbezetting.
Kroon	<u>Boom 1, 2 en 3</u> hebben een afstervende kroon waarbij grote delen al afgestorven zijn. <u>Boom 4</u> heeft een matige bladbezetting, ijle kroon en veel dode twijgen.
Stam	<u>Boom 1 t/m 3</u> : De stam vertoont geen ernstige gebreken. <u>Boom 4</u> : De boom staat wat scheef en helt 19° in oostelijke richting. Vlak boven de aanzet van een trekwortel is er recentelijk een scheur in de stambasis ontstaan die duidt op instabiliteit van de boom.
Stamvoet	<u>Boom 1</u> : In de wortelkluut en stamvoet bevindt zich een gevorderde aantasting van de Korsthoutskoolzwam (<i>Ustulina deusta</i>) die in totaal 70% van de stamvoet omvat. <u>Boom 2</u> : In de wortelkluut en stamvoet bevindt zich een gevorderde aantasting van de Platte tonderzwam (<i>Ganoderma applanatum</i>) met zowel meerjarige als jonge vruchtlichamen. Tussen de wortelaanzetten is omvangrijke houtrot ontstaan. <u>Boom 3</u> : De stamvoet vertoont geen ernstige gebreken.

Boom 4: In de wortelkruit en stamvoet bevindt zich een gevorderde aantasting van de Dikrandtonderzwam (*Ganoderma adspersum*) met rondom de stamvoet zowel meerjarige als jonge vruchtlichamen. Tussen de wortelaanzetten is omvangrijke houtrot ontstaan.

Beoordeling, conclusies & advies

Beoordeling:

Alle vier bomen hebben een sterk verminderde conditie en levensverwachting. Dit komt waarschijnlijk door de sterk verdichte bodem die mogelijk is ontstaan bij de aanleg of bij een herinrichting van het park. De afstervende kronen duiden op grote sterfte in de wortelkruit. Bij **boom 1** wordt die veroorzaakt door een gevorderde aantasting van de Korsthoutskoolzwam, bij **boom 2** door de Platte tonderzwam en bij **boom 4** door de Dikrandtonderzwam. Door de gevorderde aantastingen in de wortelkruiten worden de bomen in toenemende mate instabiel waardoor zij een gevaar voor de omgeving gaan vormen. Hoewel bij **boom 3** geen aantastingsverschijnselen zijn aangetroffen van houtparasitaire schimmels, mag aangenomen worden dat ook bij die boom reeds grote delen van de wortelkruit zijn afgestorven.

Er zijn geen methoden om de bomen nog langdurig te kunnen behouden. Herplant is hier mogelijk, maar dat is alleen zinvol indien de bodem over een groot oppervlak wordt doorgespit om verdichte bodemlagen open te breken. Afgeraden wordt om alleen maar plantgaten te graven bij herplant.

Conclusies:

- ⇒ De vier kleine bomen zijn afstervend en vormen een toenemend gevaar voor de omgeving.
- ⇒ De primaire oorzaak lijkt bodemverdichting te zijn waardoor delen van de wortelkruit zijn verstikt en de bomen zijn aangetast door verschillende houtparasitaire schimmels.
- ⇒ Herplant is hier mogelijk, maar is alleen zinvol na het grondig doorspitten van verdichte bodemlagen over een groot oppervlak.

Advies:

- ⇒ Kappen van de vier bomen < 3 maanden.
- ⇒ Herplant van nieuwe bomen eind 2023. Daarbij tenminste 25 m² per boom doorspitten tot 1,0 meter diepte zodat de verdichte bodemlagen worden doorbroken.
- ⇒ Nagaan of er in dit park renovatiewerkzaamheden hebben plaatsgevonden om de oorzaak van de bodemverdichting en het afsterven van de bomen te kunnen verklaren en daar lessen voor de toekomst uit te trekken.

Foto's & afbeeldingen

Fig. 1: Boom 1 heeft een afstervende kroon wat vooral in de hogere kroonhelte goed zichtbaar is. De stamvoet is rondom bedekt met vruchtlichamen van de Korsthoutskoolzwam, hetgeen duidt op omvangrijke houtrot in de stamvoet.

Fig. 2: Boom 2 heeft ook een terugstervende kroon. In de stamvoet en wortelkluit is omvangrijke houtrot ontstaan door een aantasting van de Platte tonderzwam.

Fig. 3: Boom 3 heeft een grotendeels afgestorven kroon. Aan de stamvoet zijn geen aantastingssymptomen waargenomen, maar het is aannemelijk dat ook bij deze boom een aanzienlijk deel van de wortelkluit is afgestorven.

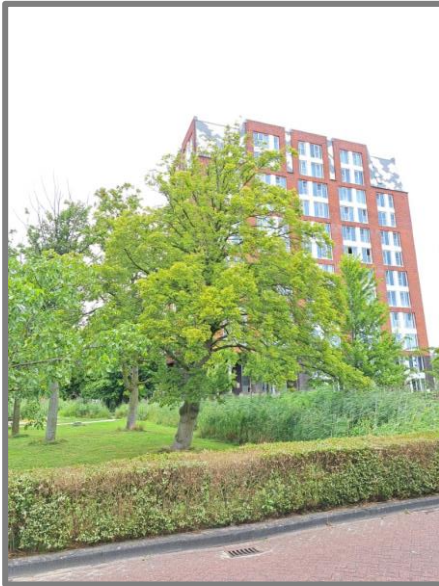

Fig. 4: Boom 4 staat wat scheef. In de wortelkluit en stamvoet is omvangrijke houtrot ontstaan door een aantasting van de Dikrandtonderzwam die rondom de stamvoet zichtbaar is.

We hopen u met deze rapportage voldoende en naar wens geïnformeerd te hebben. Indien u hiertoe nog vragen of opmerkingen heeft, dan zijn wij uiteraard graag bereid deze te beantwoorden, dan wel nader toe te lichten.

Hoogachtend,

Aernout Theunissen

BoomOntzorging.com

BIJLAGE 1: Verklarende woordenlijst

Bast

De bast bevindt zich aan de buitenzijde van de stam, tussen het spinhout/cambium en de schors. In de bast vindt vanaf de bladeren/naalden het neerwaartse transport plaats van sap met daarin suikers, hormonen en hulpstoffen naar de wortels en andere delen van de boom. De buitenste afgestorven laag bast is de schors die veel kurkstof bevat en de boom beschermt.

Boomspiegel

Het stuk open grond rondom de stamvoet van de boom in verharding. De boomspiegel kan bestaan uit open grond maar kan ook bedekt zijn met een mulchlaag, met (sier)planten of met boomroosters.

Cambium

Een levende laag cellen tussen het hout en de bast van bomen (en heesters) dat naar binnen toe houtweefsel vormt en naar buiten toe bastweefsel. Bij het (plaatselijk) beschadigen of afsterven van het cambium zal deze functie (plaatselijk) belemmerd worden waardoor er geen nieuw hout- en bastweefsel kan worden gevormd. Dit kan grote gevolgen hebben voor de stabiliteit van een boom wanneer de boom daardoor houtrot en holten niet meer met nieuw weefsel kan compenseren.

Houtparasitaire schimmel

Dit zijn houtrot-veroorzakende schimmels die rot veroorzaken in het levende hout, bast en cambium van bomen. Er zijn talrijke houtparasitaire schimmels die een variabele mate van agressiviteit hebben en die veelal specifieke delen van de boom aantasten. Het vruchtlichaam (= de paddenstoel) dient vaak voor herkenning van de soort schimmel waardoor de visuele boomveiligheidscontroles het beste in het najaar uitgevoerd kunnen worden. Naast houtparasitaire schimmels zijn er saprotrofe schimmels die eveneens houtrot veroorzaken maar welke alleen reeds afgestorven weefsel afbreken. Soms kunnen saprotrofe schimmels parasitair worden en ook levens weefsel gaan aantasten, hetgeen mogelijk wordt bij verzwakte bomen.

IBA

Een methodiek voor visuele boomveiligheidscontrole (Integrierte Baumanalyse), waarbij de ernst van zichtbare symptomen van structurele en pathologische verzwakkingen wordt beoordeeld aan de hand van de reactie van de boom op die verzwakkingen. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat door de vorming van compensatie- en extra steunweefsel de boom aantastingen en verzwakkingen kan compenseren waardoor de verzwakking van de boom verminderd of opgeheven wordt. Indien de boom in vitaliteit afneemt en de afbraak van levend weefsel niet meer kan compenseren neemt de boom daadwerkelijk in stabiliteit af. Deze IBA-methodiek is afkomstig van de Duitse boomonderzoekers *Michael Schlag* en *Hermann Reinartz* van het Duitse *Institut für Baumdiagnose*.

Kandelaberen

Een snoeivorm bij een boom waarbij de kroon sterk wordt verkleind door het inkorten van de gesteltakken waarvan slechts stompen van één of enkele meters gehandhaafd blijven. Deze snoeivorm is alleen geschikt voor boomsoorten die het vermogen hebben daarop weer voldoende uit lopen zoals platanen, lindes en wilgen. Na het kandelaberen dient de boom als knotboom beheerd te worden waarbij periodiek alle nieuwe scheuten worden

verwijderd. De beste tijd voor het kandelabereren van bomen is in het najaar/winter, na de bladval omdat dan het uitlopen van slapende knoppen in de bast wordt gestimuleerd en er in het voorjaar weer volop nieuwe twijgen kunnen uitgroeien.

Kroonprojectie

De kroonprojectie is de verticale projectie van de rand van de kroon op de grond. Het gebied binnen de kroonprojectie en soms tot circa 2 meter daarbuiten, wordt veelal beschouwd als de zone waarbinnen de meeste boomwortels zich bevinden. Hierop zijn er echter veel uitzonderingen zoals bij zuilvormige bomen, scheefstaande bomen, bomen in verhardingen, bomen in verdichte grond en bomen op plaatsen met een hoge grondwaterstand.

Levensverwachting

Een inschatting van de resterende levensduur van een boom, meestal uitgedrukt in de klassen: 0 jaar, <5 jaar, 5-10 jaar, 10-15 jaar en >15 jaar. De levensverwachting drukt de verwachte resterende *functionele levensduur* uit van een boom en niet de absolute biologische levensduur.

De klasse '*0 jaar*' wordt toegekend aan dode bomen. De klasse '*<5 jaar*' is de minimaal toe te kennen levensverwachting bij nog levende bomen die dermate verzwakt zijn dat ze in hun laatste levensfase verkeren (afstervend zijn) of door een ernstige structurele verzwakking op korte termijn kunnen afbreken of kunnen omwaaien (zonder biologisch dood te zijn). De klasse '*>15 jaar*' is de maximaal toe te kennen levensverwachting vanwege de onvoorzienbaarheid van optredende ziekten, aantastingen en andere verzwakkingen op lange termijn. Bij deze bomen zijn er geen (ernstige) gebreken aangetroffen die de levensverwachting zouden kunnen verkorten.

NVTB

De *Nederlandse Vereniging van Taxateurs van Bomen* is een vakvereniging voor boomdeskundigen die officieel zijn geregistreerd als boomtaxateur. De NVTB streeft naar een uniforme methodiek voor het bepalen van de monetaire vervangingskosten van bomen en voor het taxeren van schade aan bomen. De basis voor de taxatie van vervangingskosten en schade zijn de meest actuele *Richtlijnen NVTB*. Alle bij de NVTB geregistreerde boomtaxateurs dienen conform deze richtlijnen te werken. Middels een vaktest voor toelating tot de NVTB en een intern kwaliteitswaarborgsysteem worden de leden van de NVTB doorlopend getoetst op vakbekwaamheid en kwaliteit.

Omgevingsrisico

Het potentiële risico dat een boom vormt voor zijn omgeving ongeacht de kwalitatieve toestand waarin de boom zich bevindt. Het omgevingsrisico van een boom wordt bepaald door de standplaats én de grootte van de boom en wordt onderverdeeld in de klassen laag, matig, hoog en zeer hoog. Het toekennen van het omgevingsrisico is van belang voor het bepalen van de noodzaak tot het nemen van maatregelen en voor de urgentie daarvan. Een grote boom in het open veld (bos, weiland, etc.) heeft een laag omgevingsrisico (kleine kans op schade/letsel bij windworp/stambreuk) terwijl dezelfde boom langs een druk kruispunt of drukke verkeersweg een (zeer) hoog omgevingsrisico heeft (grote kans op schade/letsel). Een kleine boom langs datzelfde drukke kruispunt/verkeersweg heeft dan een laag omgevingsrisico omdat er bij het omvallen of afbreken van deze boom een kleine kans op schade/letsel is.

Schors

Buitenste laag van verkurkte en afgestorven bast die de boom tegen externe invloeden beschermt. In de schors vindt geen vochttransport meer plaats.

Spinhout

Spinhout is de buitenste houtlaag bij bomen die zich tussen het kernhout/cambium en de bast bevindt. In het spinhout vindt het opwaartse transport van vocht en opgeloste voedingselementen vanuit de wortels naar de bladeren/naalden plaats.

Stam(voet)breuk

Het breken van de stam of de stamvoet als gevolg van een interne verzwakking door bijvoorbeeld houtrot, holten en scheurvorming in het stamhout. Externe factoren zoals een veranderde/toegenomen windbelasting op de boom spelen veelal een grote rol bij het afbreken van bomen.

VTA / BVC

Visuele boomveiligheidscontrole (Visual Tree Assessment), die ten doel heeft structurele en pathologische verzwakkingen bij bomen vroegtijdig te herkennen aan de hand van visueel waarneembare symptomen. Hierbij speelt de mechanische opbouw en werking van bomen een grote rol. De theoretische basis die hiervoor van toepassing is, is afkomstig van *Professor Claus Mattheck* maar is tevens gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek van diverse andere boomwetenschappers.

Windworp

Het omwaaien van een boom door het 'kiepen' van de wortelkruit. Dit treedt vaak op als gevolg van houtrot in of schade aan de wortelkruit en/of door een veranderde/toegenomen windbelasting op de boom.

Zonnebrand

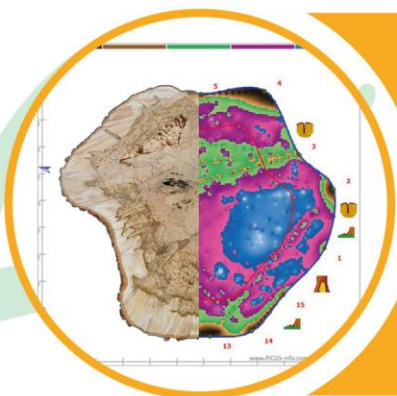
Bastschade die wordt veroorzaakt door plotselinge blootstelling van de bast aan fel zonlicht bij bomen met een dunne schors (vooral beuk, esdoorn, haagbeuk). Door een combinatie van fel zonlicht, hoge omgevingstemperatuur en droogtestress daalt de natuurlijke koeling van de boom en sterft aan de zonzijde het bastweefsel en onderliggend cambium. In een later stadium kan de dode bast openbarsten en afvallen, waardoor het spinhout bloot komt te liggen. Door zonnebrand kunnen bomen sterk in conditie teruglopen en daardoor vatbaar worden voor secundaire aantastingen. Deels afgestorven toppen kunnen tot een verhoogd risico op uitbrekende kroondelen leiden.

BoomOntzorging.com is een dynamisch bedrijf dat werkzaam is in alle facetten van de boomverzorging. Door onze veelzijdige aanpak en brede expertise kunnen wij flexibel inspringen op alle wensen van boomeigenaren en boombeheerders voor de optimale verzorging en beheer van het bomenbestand. Door onze kennis, kunde en ervaring in boomverzorging en boomtechnisch onderzoek te bundelen kunnen wij in degelijke, theoretisch onderbouwde maar ook praktisch uitvoerbare adviezen voorzien.

Wij streven naar een directe en open communicatie met onze opdrachtgevers, een snelle en flexibele inzet en het leveren van de hoogst mogelijke kwaliteit. Door een breed scala aan eigen (onderzoeks)apparatuur kunnen wij alle verlangde werkzaamheden geheel in eigen beheer uitvoeren, waardoor de kwaliteit gewaarborgd blijft.

Onderzoek & Advies:

- Inventarisatie van boombestanden
- Visuele boomveiligheidsinspecties (BVC/VTA)
- Boomtechnisch onderzoek
 - stabiliteitsonderzoek
 - geluidstomografie (PICUS)
 - trekproeven (TreeQuinetic)
 - groeiplaatsonderzoek
 - bewortelingsonderzoek
- Bomeneffectanalyse (BEA)
- Boomtaxaties (NVTB)
- Flora & fauna gedragscodes en QuickScans
- Bemiddeling bij boomconflicten

Groeiplaatsverbetering:

- Loswerken en verrijken van doorwortelde bodemlagen zonder optredende wortelschade
- Openbreken van verdichte bodemlagen ('ploffen')
- Pneumatisch injecteren van voedingstoffen in diepe, doorwortelde bodemlagen

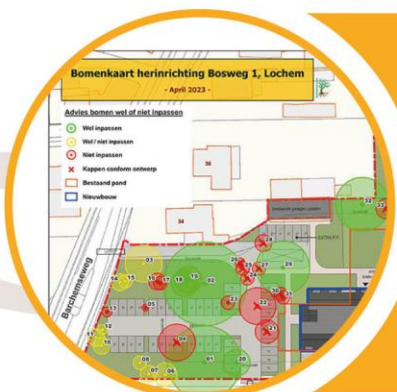
Boomverzorging:

- Snoeien:
 - begeleidingssnoei
 - onderhoudssnoei
 - knotten
- Vellen:
 - klimmend
 - met hoogwerker
 - met verreiker
 - met telekraan
- Plaatsen van kroonankers
- Aanplant van bomen & heesters

Boombeheer:

Wilt u nadere achtergrondinformatie over ons bedrijf of recentelijk door ons uitgevoerde projecten bekijken? Kijk dan op onze website: www.BoomOntzorging.com. Heeft u specifieke vragen of wensen, bel of e-mail ons via onderstaande contactgegevens.

- BoomOntzorging: totaalpakketten voor boomonderhoud en boombeheer
- Boomtechnisch toezicht & begeleiding bij boomprojecten
- Boombeheerplannen
- Demonstraties & training

Kerkstraat 7
6674 AS Herveld
Nederland

Robert van Stuyvenberg +31 6 156 998 52
Aernout Theunissen +31 6 232 900 14
info@boomontzorging.com

